

GLÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
DEPARTAMENT
BADAŃ DEMOGRAFICZNYCH I RYNKU PRACY

**Informacja o rozmiarach i kierunkach emigracji z Polski
w latach 2004 – 2012**

Wprowadzenie

Główny Urząd Statystyczny po raz kolejny prezentuje opracowanie dotyczące szacunku liczby mieszkańców Polski przebywających czasowo za granicą. Należy zaznaczyć, że przez osoby przebywające czasowo za granicą należy rozumieć takie osoby, które przebywają poza krajem (często nawet przez wiele lat), ale nie dokonały wymeldowania z pobytu stałego w Polsce w związku z wyjazdem na stałe za granicę – istnieje zatem domniemanie, że wyjazd ten nie jest definitywny. Do momentu wymeldowania z pobytu stałego w Polsce w związku z wyjazdem na stałe za granicę osoba jest zaliczana do ludności Polski.

Pierwszy szacunek uwzględniający lata 2004-2006 został opublikowany w październiku 2007 r., następne – w kolejnych latach 2008-2012 i dotyczył stanu w końcu roku.

W początkowym okresie członkostwa Polski w UE obserwowany był znaczący wzrost emigracji z Polski. Wyniki NSP 2011 wykazały, że znaczna część osób, które wyjechały w tym okresie, w dalszym ciągu pozostaje za granicą. Poza tym, również w ostatnich latach liczba nowych lub kolejnych wyjazdów utrzymuje się na znacznym poziomie. W wyborze kraju emigracji znaczną rolę odgrywają nie tylko warunki życia w kraju przyjmującym i stosunek mieszkańców tego kraju do imigrantów, ale również uwarunkowania historyczne, bliskość kraju oraz w ogromnej mierze ukształtowane sieci (powiązania) migracyjne – informacje o doświadczeniach krewnych, sąsiadów i znajomych.

Wyniki spisu ludności w 2011 r. potwierdziły obserwowany w ostatnich latach wzrost liczby Polaków przebywających za granicą. Wykazały, że w momencie spisu ponad 2017 tys.

osób mających stałe miejsce zamieszkania w Polsce, przebywało czasowo powyżej 3 miesięcy poza krajem. Prawie 78% emigrantów, tj. ponad 1,5 mln przebywało za granicą 12 miesięcy lub dłużej – byli to emigranci długookresowi. Pozostali, prawie 453 tys. osób, to emigranci krótkookresowi, czyli osoby przebywające za granicą od 3 do 12 miesięcy.

Wyniki szacunku za 2012 r.

Szacunki emigracji opracowane przez GUS (p. tabl. 1) przedstawiają liczbę emigrantów z Polski przebywających czasowo za granicą w latach 2004-2012 – według stanu w końcu każdego roku. Dane te obrazują zatem tzw. zasoby imigracyjne Polaków w innych krajach. Nie są to strumienie migracji w poszczególnych latach i dlatego dane te nie mogą być sumowane. Wyniki szacunków z założenia nie obejmują emigracji sezonowych Polaków, które z uwagi na czas ich trwania – najczęściej do trzech miesięcy – w większości krajów Wspólnoty podlegają uproszczonym procedurom formalno-prawnym lub w ogóle nie są rejestrowane.

Podobnie jak w poprzednich latach, prezentowana tabela zawiera szacunkowe dane dla krajów „starej UE-15” (poza Luksemburgiem) oraz – spośród krajów, które wstąpiły do UE po 2004 roku – Republiki Czeskiej i Cypru. Z krajów nienależących do UE pokazano Norwegię (kraj należący do obszaru EEA), która stała się ważnym kierunkiem polskiej emigracji. Dane za lata 2007-2012 dotyczą osób przebywających czasowo za granicą powyżej 3 miesięcy¹, natomiast dane do 2006 r. obejmują osoby przebywające czasowo powyżej 2 miesięcy. Należy podkreślić, że różnice wyników tych badań, wynikające ze zmiany kryterium okresu nieobecności są jednak bardzo niewielkie i dane te mogą być porównywane w czasie.

Szacuje się, że w końcu 2012 roku poza granicami Polski przebywało czasowo około 2130 tys. mieszkańców naszego kraju, tj. o 70 tys. więcej niż w 2011 roku (około 2060 tys.). W Europie w 2012 r. przebywało ponad 1816 tys. osób (w 2011 roku – około 1754 tys.), przy czym zdecydowana większość – około 1720 tys. – emigrantów z Polski przebywała w krajach członkowskich UE. Liczba ta zwiększyła się o 50 tys. w stosunku do 2011 roku. Spośród krajów UE, nadal najwięcej osób przebywało w Wielkiej Brytanii (637 tys.), Niemczech (500 tys.), Irlandii (118 tys.) oraz w Holandii i we Włoszech (po 97 tys.).

¹ Kryterium czasowe powyżej 3 miesięcy zostało wprowadzone do badań statystycznych w 2006 roku w związku z nowelizacją *Ustawy z dn. 14 lipca 2006 o wjeździe na terytorium RP, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich UE i członków ich rodzin (Dz.U.06.144.1043 z późn. zm.)*

Tabl. 1. Emigracja z Polski na pobyt czasowy w latach 2004-2012^a – dane szacunkowe

(stan w końcu roku)

Kraj przebywania	Liczba emigrantów w tys.										
	NSP 2002 ^b	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ^c	2010 ^c	NSP 2011	2011	2012
Ogółem	786	1 000	1 450	1 950	2 270	2 210	2 100	2 000	2 017	2 060	2 130
Europa	461	770	1 200	1 610	1 925	1 887	1 765	1 685	1 693	1 754	1 816
Unia Europejska (27 krajów)^d	451	750	1 170	1 550	1 860	1 820	1 690	1 607	1 622	1 670	1 720
Austria	11	15	25	34	39	40	36	29	24	25	28
Belgia	14	13	21	28	31	33	34	45	47	47	48
Cypr	.	.	.	.	4	4	3	3	3	3	2
Dania	.	.	.	.	17	19	20	19	18	21	23
Finlandia	0,3	0,4	0,7	3	4	4	3	3	2	2	2
Francja	21	30	44	49	55	56	60	60	62	62	63
Grecja	10	13	17	20	20	20	16	16	17	15	14
Holandia	10	23	43	55	98	108	98	92	92	95	97
Hiszpania	14	26	37	44	80	83	84	48	45	40	37
Irlandia	2	15	76	120	200	180	140	133	131	120	118
Niemcy	294	385	430	450	490	490	465	440	437	470	500
Portugalia	0,3	0,5	0,6	1	1	1	1	1	1	1	1
Czechy	.	.	.	.	8	10	9	7	7	7	8
Szwecja	6	11	17	25	27	29	31	33	34	36	38
Wielka Brytania	24	150	340	580	690	650	595	580	601	625	637
Włochy	39	59	70	85	87	88	88	92	94	94	97
Kraje spoza Unii Europejskiej	10	20	30	60	65	67	75	78	71	85	96
w tym:											
Norwegia	.	.	.	.	36	38	45	50	43	56	65

a Dane dotyczą liczby osób przebywających za granicą czasowo: dla lat 2002-2006 – powyżej 2 miesięcy, dla lat 2007-2012 – powyżej 3 miesięcy.

b Po rozszacowaniu liczby emigrantów o niestabilnym kraju czasowego pobytu liczba emigrantów przebywających w krajach Europy wynosi 547 tys., w krajach UE – 535 tys.

c Dane skorygowane w oparciu o wyniki NSP 2011 w stosunku do publikowanych w poprzednich latach.

d Do 2006 r. 25 krajów.

Należy podkreślić, że wielkość zasobów migracyjnych wynika zarówno z liczby wyjazdów jak i powrotów, które zawsze – w mniejszym lub większym stopniu – towarzyszą wyjazdom.

W 2012 r. dla kilku krajów z obszaru UE odnotowano wzrost liczby Polaków, co oznacza, że liczba wyjazdów do tych krajów przewyższyła liczbę powrotów.

Spośród krajów, które od lat są głównymi kierunkami polskiej emigracji znaczący wzrost Polaków zaobserwowano w Niemczech i Wielkiej Brytanii. Niewielki spadek liczby emigrantów z Polski występuje natomiast w przypadku Irlandii i Hiszpanii.

Jednocześnie zaobserwowano dalszy wzrost liczby osób przebywających w krajach europejskich nienależących do UE, w tym do Norwegii – w 2012 r. przebywało w tym kraju 65 tys. osób (w 2011 r. – 56 tys.).

Szacuje się, że ponad 75% czasowych emigrantów z Polski przebywa za granicą co najmniej 12 miesięcy. Osoby te zaliczane są do emigrantów długookresowych i – razem z osobami, które wyemigrowały na stałe są rezydentami krajów przyjmujących.

Zdecydowana większość polskich emigrantów przebywa za granicą w związku z pracą, chociaż wraz z upływem czasu zwiększa się odsetek osób – członków rodzin polskich emigrantów, pozostających na ich utrzymaniu (małżonkowie, dzieci). Osoby, które wyjechały w okresie od maja 2004 r. do końca 2012 r., w zdecydowanej większości przebywały za granicą podejmując pracę lub jej poszukując.

Ta tendencja jest zbieżna z wynikami ostatniego spisu powszechnego, które wykazały, że w końcu marca 2011 r. ogólny odsetek osób przebywających w związku z pracą (wśród osób, dla których uzyskano informację o przyczynie wyjazdu) wynosił prawie 73% emigrantów, czyli znacznie więcej niż w 2002 (44%). W przypadku prawie 1/3 osób, które wyjechały w związku z pracą podano, że głównym powodem ich wyjazdu były wyższe zarobki za granicą. Nieco rzadziej (dla 31%) – podając bardziej szczegółową przyczynę – wskazywano na trudności w znalezieniu pracy w kraju, a 3% – na większe możliwości rozwoju zawodowego za granicą. Pozostałe przyczyny związane z pracą (ciekawa oferta pracy za granicą, praca w kraju niezgodna z kwalifikacjami, prowadzenie działalności gospodarczej prowadzonej za granicą, oddelegowanie przez pracodawcę), były wymieniane rzadziej. Ponad 93% emigrantów, którzy wyjechali w związku z pracą przebywało w krajach europejskich, w tym ponad 88% w krajach Unii Europejskiej. W poszczególnych krajach odsetek osób przebywających w związku z pracą w zbiorowości ogółem polskich emigrantów przebywających w danym kraju był różny – w krajach UE wahał się od 25% w Portugalii do 90% w Holandii. Ogólnie w krajach UE wynosił 75,6%, przy czym w dwóch głównych krajach przyjmujących Polaków tj. w Wielkiej Brytanii i Niemczech wynosił odpowiednio 77,9% i 67,5%. Około 16% emigrantów przebywało za granicą z powodów rodzinnych, w

tym najczęściej podawaną przyczyną szczegółową było towarzyszenie rodzinie, a kolejną – połączenie rodziny.

Należy zaznaczyć, że wyniki szacunku opracowanego przez GUS powinny być traktowane jako przybliżone. Szacunek jest utrudniony ze względu na różne systemy ewidencjonowania przepływów migracyjnych istniejące w poszczególnych krajach, oraz różną dostępność danych o migracjach. Dane krajów przyjmujących prezentujące liczbę Polaków lub osób urodzonych w Polsce obejmują również te osoby, które wyemigrowały z Polski na stałe i nie są objęte powyższym szacunkiem. Poza tym, poszczególne kraje przy opracowywaniu statystyk dotyczących migracji często uwzględniają różne okresy przebywania, jako kryterium zaliczania osoby do imigrantów. Wiele z nich stosuje kryterium 1 roku i nie prowadzi lub nie publikuje statystyk migracji krótkookresowych. Analizę utrudnia również fakt, że część Polaków ma podwójne obywatelstwo, wobec czego osoba, która ma obywatelstwo polskie i kraju przyjmującego nie jest traktowana w tym kraju jako obywatel polski. Ponadto wiele osób, które przebywają za granicą kilka lat nabywa obywatelstwo kraju przyjmującego. Pewnym utrudnieniem przy szacowaniu danych dla poszczególnych krajów jest też fakt, że wiele osób po opuszczeniu Polski zmienia kraj przebywania, wyjeżdżając np. z Wielkiej Brytanii do Norwegii lub innego kraju – bardziej atrakcyjnego pod względem łatwości znalezienia pracy, oferowanych wynagrodzeń czy dostępu do szerszych świadczeń społecznych.

Ze względu na zmianę kraju przebywania również wyniki spisu mogą być obarczone pewnym błędem, ponieważ osoby udzielające informacji o osobie przebywającej za granicą mogły nie wiedzieć, że osoba ta zmieniła kraj przebywania i podały nieaktualną już informację lub w ogóle nie znały kraju przebywania emigranta. Kraj przebywania nie został również ustalony w przypadku, kiedy wszyscy mieszkańcy badanego mieszkania wyjechali za granicę. Prezentowane dane uwzględniają już wyniki doszacowań brakujących informacji.

Źródła danych o emigracji Polaków za granicę

Przy szacowaniu emigracji czasowej dla poszczególnych lat korzystano z różnych źródeł. Podstawą szacunków do 2008 r. były wyniki powszechnego spisu ludności 2002 (w maju 2002 r. przebywało za granicą 786 tys. mieszkańców Polski, z czego ponad 626 tys. przez okres co najmniej 12-tu miesięcy). Dane te były aktualizowane poprzez szacunek przy wykorzystaniu krajowych i zagranicznych źródeł danych statystycznych (poprzez statystykę lustrzaną) i administracyjnych, które były prezentowane w informacjach o rozmiarach i

kierunkach emigracji z Polski publikowanych w poprzednich latach². Podstawą szacunków dla 2012 r. i korekty danych za 2009 i 2010 był ostatni spis ludności przeprowadzony w 2011 r. oraz zagraniczne źródła danych.

Opracowano w Wydziale Badań Migracji i Narodowości:

Zofia Kostrzewa – konsultant

Dorota Szałtys – naczelnik

pod kierunkiem Lucyny Nowak – Zastępcy Dyrektora Departamentu

Akceptacja

dr Grażyna Marciniak

Wiceprezes GUS

² http://www.stat.gov.pl/gus/5840_3583_PLK_HTML.htm?action=show_archive